Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 0 8 1 5 3 1 1 2

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

FILOZOFIJA

Izpitna pola 2

Sobota, 31. maj 2008 / 120 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva konceptna lista in dva ocenjevalna obrazca.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar.
Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati naloge, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca). Svojo šifro vpišite tudi na konceptna lista.

Izpitna pola vsebuje 5 filozofskih besedil, od katerih izberite eno in napišite komentar, ki naj obsega najmanj 600 besed. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 22.

Pišite **v izpitno polo** z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom. Pred komentar prepišite avtorja besedila in naslov dela, ki ste ga izbrali. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napačno besedo ali poved prečrtajte in jo zapišite na novo. Nečitljivo besedilo bo ocenjeno z nič (0) točkami. Osnutek komentarja pišite na konceptna lista. Osnutek se ne upošteva pri ocenjevanju.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 2 prazni.

© RIC 2008

Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia

Prazna stran

OBRNITE LIST.

NAVODILA ZA PISANJE KOMENTARJA FILOZOFSKEGA BESEDILA

Izberite besedilo iz dela, ki ste ga obravnavali na pripravah (za Platonovo *Državo* sta na voljo dva različna prevoda istega besedila – izberite prevod, ki ste ga uporabljali na pripravah). V njem se obravnava neki filozofski **problem** (oziroma problemski sklop). Napišite enovit komentar v obliki eseja, ki naj bo dolg najmanj 600 besed; odlomka ne obnavljajte, temveč razložite, za kateri problem gre; obravnavajte in razložite filozofovo rešitev problema, umestite jo v širši **tematski in pojmovni okvir** celotne knjige (**ne obnavljajte celotne knjige**, temveč predstavite le tisto, kar je nujno potrebno za razumevanje odlomka) ter poskušajte razviti in utemeljiti svoj komentar dane rešitve. Del besedila in nekateri pojmi so tiskani poudarjeno – v komentarju jim namenite posebno pozornost.

PLATON: DRŽAVA

Prevod Jožeta Košarja

»Torej sodita k znanostim, ki jih iščemo. Vojak se ju mora učiti zaradi razporejanja čet in filozof spet zato, da se vzdigne ***nad svet nastajanja in lahko dojame resnični svet***, če hoče sploh veljati za preračunljivega misleca.«
»Tako je.«
»Naš čuvar pa je hkrati vojak in filozof.«
»Seveda.«
»Potem je treba, dragi Glavkon, pouk v teh dveh znanostih z zakonom predpisati in bodoče nosilce najvišje oblasti v državi prisiliti, ***da se posvetijo matematičnemu študiju in ga ne gojijo samo laično, temveč se z njim ukvarjajo tako dolgo, dokler s čistim razumom ne prodrejo do bistva števil***. Matematiki naj se potemtakem ne posvečajo kot trgovci in branjevci zaradi nakupa ali prodaje, ***temveč kot vojaki in filozofi zaradi vojskovanja in zaradi duše, da se tako laže odvrnejo od sveta nastajanja k resnici in bitnosti***.«(VII, 8; 248)

Prevod Gorazda Kocjančiča

»Očitno potemtakem sodita k naukom, ki jih iščeva. Bojevnik se ju mora nujno naučiti zaradi (urejanja bojnih) vrst, filozof pa zato, ker se mora dvigniti ***ven iz postajanja in se dotakniti bitnosti*** – ali pa sploh nikoli ne bo postal sposoben za mišljenje.«
»Tako je.«
»Naš čuvar pa je bojevnik in filozof.«
»Seveda.«
»Potem bi bilo primerno glede tega nauka, Glavkon, postaviti (tak) zakon in ljudi, ki bodo v polisu deležni najpomembnejših (oblasti), prepričati, ***da se lotijo računstva in se mu ne posvečajo nestrokovno, temveč vse dokler s samim umevanjem ne pridejo do zrenja narave števil***, ne da bi se v tem urili zaradi nakupa ali prodaje kot kakšni trgovci ali branjevci, temveč zaradi ***vojne in da bi olajšali zaobrnitev same duše od postajanja do resnice in bitnosti***.« (VII; 525b-c)

ARISTOTEL: NIKOMAHOVA ETIKA

Tako je tudi vsak, kdor je krivičen ali razuzdan, ***spočetka imel možnost, da ne bi postal takšen***, zato je krivičen oziroma razuzdan po svojem hotenju. Ko pa je že postal takšen, to ni več v njegovi moči.
Vendar niso hotene samo duševne slabosti, ampak pri nekaterih ljudeh tudi telesne, in jim to lahko tudi očitamo. Če je kdo grd po naravi, mu tega nihče ne šteje v zlo, pač pa, če je takšen zaradi zanemarjanja telovadbe ali druge zanikrnosti. Podobno je tudi s šibkostjo in pohabljenostjo. Nihče ne zmerja slepca, ki je slep že od rojstva ali zaradi bolezni ali udarca, kvečjemu z njim sočustvuje; če pa je takšen zaradi pijanosti ali siceršnje razuzdanosti, ga vsakdo upravičeno graja. ***Skratka: od telesnih napak zaslužijo grajo le tiste, ki smo jih sami zakrivili, tiste, ki jih nismo sami zakrivili, pa ne.*** (1114a, 108)

DESCARTES: MEDITACIJE

Poleg tega imam izkušnjo, da je v meni neka ***zmožnost presoje**,* ki sem jo, kakor tudi vse drugo, kar je v meni, prejel od Boga, in ker me ta ***noče varati, mi zagotovo ni dal take zmožnosti, da bi se mogel motiti, če jo pravilno uporabljam**.* (IV/3, 84)

KANT: KRITIKA PRAKTIČNEGA UMA

Na mesto te dedukcije moralnega načela, ki jo zaman iščejo, pa stopa nekaj drugega in popolnoma paradoksnega: ***to načelo rabi, narobe, samo kot načelo za dedukcijo neke zmožnosti, ki je ni mogoče do kraja raziskati in je ne more dokazati nobeno izkustvo***, spekulativni um pa je moral predpostaviti, da je vsaj možna – in sicer zmožnosti svobode, za katero dokazuje ***moralni zakon***, ki sam ne rabi razlogov, ki bi ga upravičevali, da ni zgolj možna, ampak je pri bitjih, ki ***priznavajo ta zakon kot nekaj zavezujočega, tudi dejanska***. (49)

NIETZSCHE: H GENEALOGIJI MORALE

Dovolj! Dovolj! Pustimo te kuriozitete in kompleksitete najmodernejšega duha, ki so vredne ravno toliko smeha kot zlovolje: ***ravno naš problem jih lahko pogreša, problem pomena asketskega ideala**,* – kaj le ima ta opraviti z Včeraj in Danes! (…) To, kar sem edino hotel tukaj nakazati, je sledeče: asketski ideal ima za sedaj tudi v najduhovnejši sferi še vedno samo eno vrsto dejanskih sovražnikov in škodljivcev: to so komedijanti tega ideala, – kajti vzbujajo nezaupanje. Sicer pa povsod, kjer je duh danes strogo, močno in brez ponarejanja pri delu, shaja sploh brez ideala – popularni izraz za to abstinenco je *»**ateizem**«* –: odštevši njegovo ***voljo do resnice**.* (342–343)

AVTOR BESEDILA IN NASLOV DELA

Prazna stran